

## سرخی من ربطی به تو ندارد

### بحثی درباره چهارشنبه سوری

#### مقدمه

درباره تاریخچه چهارشنبه سوری نقل‌های متعددی وجود دارد که هیچ‌کدام را نمی‌توان به یقین قبول کرد زیرا همگی بر اساس حدس‌ها و گمان‌های تاریخی و یا تشابه بعضی مراسم با حرکاتی که در این شب انجام می‌گردد بیان شده است. نکته مهم این است که این تاریخچه چندان مهم نیست، بلکه آن‌چه مهم است چیزی است که امروزه انجام می‌شود و ملاک اصلی نیز این است که اتفاقاتی که امروزه در این شب به‌عنوان یک مراسم آیینی باستانی روی می‌دهد مورد تایید عقل و شرع هست یا نه. به خصوص که این برنامه‌ها از یک شب به یک دهه افزایش پیدا کرده است.

#### عمل نیاکان

نمی‌توان یک عمل را به صرف این که گذشتگان ما انجام می‌داده‌اند تایید کرد. چه بسا که نیاکان ما در انجام اعمال خطاهایی داشته‌اند. خداوند در بسیاری از آیات قرآن<sup>۱</sup> به این مطلب اشاره فرموده و سبب هلاکت و عذاب اقوامی مانند عاد، ثمود، بنی اسرائیل و... را پیروی کورکورانه از روش‌های ناپسند اجدادشان بیان می‌فرماید. به عنوان مثال:

«وَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ - و هنگامی که به آن‌ها گفته شود: از آن‌چه خدا نازل کرده است، پیروی کنید! می‌گویند: نه، ما از آن‌چه پدران خود را بر آن یافتیم، پیروی می‌نماییم. آیا اگر پدران آن‌ها، چیزی نمی‌فهمیدند و هدایت نیافتند (باز از آن‌ها پیروی خواهند کرد)؟!» (بقره/۱۷۰)

«أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُؤُا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَ ثَمُودَ وَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَأَن يَعْلَمَهُمُ إِنَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَعْدِيَّهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ وَ قَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَ إِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ \* قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَلَا فِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَ يُؤَخِّرَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى قَالُوا إِنَّكُمْ إِذْ أَنْتُمْ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَآتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ - آیا خبر کسانی که پیش از شما بودند، به شما نرسید؟! «قوم نوح» و «عاد» و «ثمود» و آن‌ها که پس از ایشان بودند همان‌ها که جز خداوند از آنان آگاه نیست پیامبران‌شان دلایل روشن برای آنان آوردند، ولی آن‌ها (از روی تعجب و استهزا) دست بر دهان گرفتند و گفتند: «ما به آنچه شما به آن فرستاده شده‌اید، کافریم! و نسبت به آن‌چه ما را به‌سوی آن می‌خوانید، شک و تردید داریم!» \* رسولان آن‌ها گفتند: «آیا در خدا شک است؟! خدایی که آسمان‌ها و زمین را آفریده او شما را دعوت می‌کند تا گناهانتان را ببخشد، و تا موعد مقرری شما را باقی گذارد! آن‌ها گفتند: (ما این‌ها را نمی‌فهمیم! همین اندازه می‌دانیم که) شما انسان‌هایی همانند ما هستید، می‌خواهید ما را از آن‌چه پدرانمان می‌پرستیدند بازدارید شما دلیل و معجزه روشنی برای ما بیاورید!» (ابراهیم/۱۰۹)

#### رفتار مسلمانی

مسلمان یعنی کسی که پذیرفته است در چهارچوب قوانین اسلام و قرآن عمل کند و وقتی اسلام عملی را حرام و گناه دانست، به سراغ آن نرود. حتی اگر از آن لذت ببرد.

مسلمان یعنی کسی که وقتی خواست شادی کند، مواظب است شادیش از چهارچوب اسلام خارج نشود.

آیا جشن چهارشنبه سوری مطابق با خواست خداوند است؟ آیا آتش‌بازی مطابق با قوانین اسلام است؟ آیا ترقه‌بازی و ایجاد صداهای مهیب در نظر دین اسلام، عملی پسندیده است؟

## مردم آزاری

شاید عمده‌ترین گناهی که افراد در این شب مرتکب می‌شوند، آزار و اذیت مردم به خصوص سالمندان و بیماران از طریق ترفه و ایجاد صداهای مهیب است. بی‌شک اذیت کردن مؤمن شرعاً حرام و موجب هلاک ابدی است.

به این روایات که از رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نقل شده است توجه فرمایید:

«مَنْ آذَى مُؤْمِنًا فَقَدْ آذَانِي وَ مَنْ آذَانِي فَقَدْ آذَى اللَّهَ وَ مَنْ آذَى اللَّهَ فَهُوَ مُلْعُونٌ فِي التَّوْرَةِ وَ الْإِنْجِيلِ وَ الزَّبُورِ وَ الْفُرْقَانِ وَ فِي

خَبَرٍ آخَرَ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِكَةِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ - هر کس مؤمنی را اذیت کند، مرا اذیت کرده و هر کس مرا اذیت کند، خدا را اذیت کرده و هر کس خدا را اذیت کند، در تورات و انجیل و زبور و قرآن لعن شده است. و در آخر این آیه را تلاوت فرمود: (بقره/۱۶۱-۱۶۲-ال عمران/۸۷) لعنت خداوند و فرشتگان و همه مردم بر آن‌ها خواهد بود»<sup>۲</sup>

«قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لِيَأْذَنَ بِحَرْبٍ مِنِّي مَنْ آذَى عَبْدِي الْمُؤْمِنَ وَ لِيَأْمَنَ غَضَبِي مَنْ أكرمَ عَبْدِي الْمُؤْمِنَ - خداوند تبارک و تعالی فرموده است: به جنگ من برخاسته است کسی که بنده‌ی مؤمن مرا اذیت کند و از خشم من ایمن است کسی که بنده‌ی مؤمن مرا اکرام کند.»<sup>۳</sup>

«مَنْ آذَى مُؤْمِنًا بِغَيْرِ حَقٍّ فَكَأَنَّمَا هَدَمَ مَكَّةَ وَ بَيْتَ اللَّهِ الْمُعْمُورَ عَشْرَ مَرَّاتٍ وَ كَأَنَّمَا قَتَلَ أَلْفَ مَلَكٍ مِنَ الْمُقْرَبِينَ - هر کس مؤمنی را به غیر حق اذیت کند، گویا مکه و خانه‌ی خدا را ده‌بار خراب کرده است و گویا هزار ملک از ملائکه‌ی مقربین را به قتل رسانده باشد.»<sup>۴</sup>

«مَنْ أَحْزَنَ مُؤْمِنًا ثُمَّ أَعْطَاهُ الدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ كَفَّارَتَهُ وَ لَمْ يُوجِرْ عَلَيْهِ - کسی که مؤمنی را ناراحت کند سپس دنیا را به او بدهد، کفاره‌ی گناهش نمی‌شود و هیچ اجری هم نمی‌برد.»<sup>۵</sup>

## بازی‌ها و سرگرمی‌های بی‌فایده

اسلام، کامل‌ترین دین است. چون درباره‌ی تمام کارهای انسان نظر خداوند را فرموده است. در روایات بسیاری، بازی‌ها و سرگرمی‌های بی‌فایده (لهو) نکوهش شده‌اند:

خداوند یکی از مؤمنان را پرهیز و اعراض از لغو بیان فرموده است.

«وَ الَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ - و آن‌ها که از لغو و بیهودگی روی گردانند.» (مؤمنون/۳)

لغو به معنی کارهای بی‌هدف و بدون نتیجه مفید است (و) در حقیقت لغو همان‌گونه که بعضی از مفسران بزرگ گفته‌اند هر گفتار و عملی است که فایده قابل ملاحظه‌ای نداشته باشد.<sup>۶</sup>

در موعظه‌های خداوند به حضرت عیسی‌بن‌مریم علیه‌السلام چنین آمده است: «وَ لَا تَلُهُ فَإِنَّ اللَّهَ يُفْسِدُ صَاحِبَهُ - ای عیسی؛ دنبال لهو نرو. چون لهو انسان را فاسد می‌کند.»<sup>۷</sup>

امیرالمؤمنین علیه‌السلام فرموده‌اند:

«اللَّهُ مِنْ ثَمَارِ الْجَهْلِ - سرگرمی (بیهوده) از ثمرات جهل و نادانی است.»<sup>۸</sup>

«اللَّهُ قُوَّةُ الْحِمَاقَةِ - سرگرمی مایه‌ی حیات حماقت است.»<sup>۹</sup>

«لَا يُفْلِحُ مَنْ وَلَهُ بِاللَّعِبِ وَ اسْتَهْتَرَ بِاللَّهْوِ وَ الطَّرَبِ - رستگار نمی‌شود کسی که شوق زیادی به بازی داشته باشد و اهتمام زیادی

به سرگرمی و شادی بورزد.»<sup>۱۰</sup>

«اللَّهُ يُفْسِدُ عَزَائِمَ الْجِدِّ - سرگرمی جدیت انسان را از بین می‌برد.»<sup>۱۱</sup>

«مَجَالِسُ اللَّهِ تُفْسِدُ الْإِيمَانَ - مجالس سرگرمی ایمان را فاسد می‌سازند.»<sup>۱۲</sup>

مشخص است که احادیث مذکور شامل بازی و سرگرمی با آتش و ترقه خصوصاً به شکلی که معمول شده است می‌گردد. بنابراین این اسلام این بازی و سرگرمی خاص را تأیید نمی‌کند.

### نظر رهبر معظم انقلاب

بهترین دلیل برای عدم تأیید این سرگرمی توسط اسلام، نظر یک اسلام‌شناس آگاه به امور زمان است.

مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله العظمی امام خامنه‌ای (آدامَ اللهُ ظِلَّةً) فرموده‌اند:

«بعضی از مراسم هست که قابل اصلاح نیست. مثلاً اسلام درباره‌ی مراسم خرافی از روی آتش پریدن، حرفی ندارد و تأیید نمی‌کند.» (۷۸/۱/۱ - فرمایشات در حرم رضوی)

### خسارت جانی

با وسایلی که در سال‌های اخیر رواج پیدا کرده است خسارات جانی این رسم خرافی چند برابر شده. آلودگی‌های صوتی در این شب به بیشترین حد می‌رسد. صدای مهیب نارنجک و ترقه‌های بزرگ که جوانان را به وحشت می‌اندازد، خدا می‌داند چه بر سر اطفال و سالمندان می‌آورد.

### معامله حرام

همان‌گونه که مطلعید اکثر وسایل آتش‌بازی توسط قاچاقچیان وارد کشور می‌شود. استقبال بعضی از مردم از ترقه‌بازی در چهارشنبه سوری باعث تشویق قاچاقچیان، تولیدکنندگان و عوامل فروش این محصول خطرناک می‌شود. قاچاق عملی است که از نظر قانونی ممنوع و از نظر شرعی حرام می‌باشد. رهبر انقلاب حضرت آیت‌الله العظمی امام خامنه‌ای (آدامَ اللهُ ظِلَّةً) فرموده‌اند:

«پدیده‌ی قاچاق و قاچاق‌فروشی ضربه‌ی به اقتصاد و هویت ملی کشور و همه‌ی برنامه‌ریزی‌هاست. این از لحاظ شرعی یک عمل ممنوع و حرام قطعی است. چون موجب افساد است.» (۸۰/۴/۱)

خریدن کالای قاچاق یعنی توانمند ساختن قاچاقچیان برای از بین بردن نظام اقتصادی میهن اسلامی ایران و از طرفی خرید اجناس قاچاق نیز محل اشکال است.

خداوند در قرآن فرموده است:

«وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ - و اموال یکدیگر را به باطل (و ناحق) در میان خود نخورید!» (بقره/۱۸۸)

تمام معاملاتی که هدف صحیحی را تعقیب نمی‌کند و پایه و اساس عقلایی ندارد مشمول این آیه است.<sup>۱۳</sup>

همه‌ی فقها فتوایشان این است که در خرید و فروش و معاملات، آن چه ردّ و بدل می‌شود باید مالیت داشته باشد. آیا ترقه و وسایل آتش‌افروزی مالیت دارند؟ آیا پولی که از طریق فروش ترقه به دست می‌آید حلال است؟ بسیاری از مراجع تقلید خرید و فروش مواد محترقه و اقسام ترقه را جایز نمی‌دانند. آن چه مسلم است این است که اهل ایمان از به‌دست آوردن پول از این راه‌ها احتراز می‌نمایند. و از خرید آن نیز چون حرام است اجتناب می‌ورزند.

### رقص با ساز دشمن

هر سال در روزهای پایانی سال، شبکه‌های فارسی زبان ماهواره‌ای دشمنان اسلام و نظام اسلامی با ایجاد جنگ روانی مردم را به برگزاری هرچه باشکوه‌تر مراسم شب چهارشنبه سوری دعوت می‌کنند.

رهبر انقلاب حضرت آیت‌الله العظمی امام خامنه‌ای (آدامَ اللهُ ظِلَّةً) فرموده‌اند:

«شما می‌بینید که راجع به تحویل سال در تبلیغات رادیوهای بیگانه صحبت زیادی نیست. اما راجع به چهارشنبه سوری در

این چند روز قبل از سال تقریباً تمام رادیوهای بیگانه راجع به آن صحبت کردند. درست نقطه‌ی مقابل آن نظر اسلامی.»

## نظر مراجع تقلید درباره‌ی چهارشنبه سوری<sup>۱۴</sup>

رهبر انقلاب حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای فرموده‌اند: «مبنای عقلایی ندارد.»

حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی: «سنت مراسم چهارشنبه سوری هم که احترامی برای آتش قائل می‌شدند سنتی از آتش پرستان است.» «این کارها شایسته‌ی مسلمان نیست.»

حضرت آیت‌الله صافی گلپایگانی: «اشکال دارد.»

حضرت آیت‌الله تبریزی: «هیچ یک از این امور رجحان شرعی ندارد و تشویق مردم به این مورد، تشویق به دنیا و غافل کردن از آخرت است.»

حضرت آیت‌الله سیستانی: «اموری که به جامعه ضرر می‌زند و موجب ایذاء مردم است مانند استعمال ترقه، خرید و فروش آن جایز نیست.»

حضرت آیت‌الله بهجت: «این کارها مشروعیت ندارد.»

سؤال: استفاده از ترقه و مواد قابل انفجار و ساخت و خرید و فروش آنها اعم از این که موجب آزار و اذیت شوند یا خیر، چه صورت دارد؟

رهبر انقلاب حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای فرموده‌اند:

«در صورتی که موجب اذیت و آزار دیگران باشد یا تبذیر مال محسوب شود و یا خلاف قانون و مقررات نظام جمهوری اسلامی باشد، جایز نیست.»

حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی: «جایز نیست.»

حضرت آیت‌الله صافی گلپایگانی: «اگر استفاده از آنها موجب اذیت و آزار دیگران باشد جایز نیست و همچنین خرید و فروش آنها برای جهت مذکوره جایز نیست.»

حضرت آیت‌الله تبریزی: «چنانچه بر خلاف مقررات باشد جایز نیست.»

حضرت آیت‌الله بهجت: «در صورت ایذاء و آزار حرام است.»

۱. برخی از این آیات عبارتند از: مائده/۱۰۴ - أعراف/۲۸ و ۷ - هود/۶۲ و ۸۷ - یونس/۷۸ - أنبیاء/۵۳ - شعراء/۷۴ - لقمان/۲۱ - زخرف/۲۲ و ۲۳ - سبأ/۴۳

۲. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۹، ص ۹۹

۳. الکافی (ط - الإسلامیة) ج ۲، ص ۳۵۰

۴. عوالی اللئالی العزیزیه فی الأحادیث الدینیة، ج ۱، ص ۳۶۱

۵. بحار الأنوار ج ۷۲، ص ۱۵۰

۶. تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۱۹۵

۷. الأمالی (للسدوق)، النص، ص ۵۱۷

۸. غررالحکم ۱۰۵۳۷

۹. همان ۱۰۵۳۸

۱۰. همان ۱۰۵۴۶

۱۱. همان ۱۰۵۵۰

۱۲. همان ۱۰۵۶۰

۱۳. تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۴

۱۴. از کتاب «مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید» اثر سید محسن محمودی